

ПРОБЛЕМИ ПЛАНУВАННЯ ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Іващенко О.В., Худолій О.М.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Аноація. У статті розкриті проблеми викладання курсу «ОНД» на факультетах фізичної культури педагогічних університетів. Сформульовані основні підходи до упорядкування програми.

Ключові слова: програма, основи наукових досліджень.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства посилює вимоги до підготовки і перепідготовки науково-педагогічних та наукових кадрів. Наука, сутністю і метою якої є пізнання закономірностей та властивостей розвитку природи, суспільства і людини, завжди відігравала першорядну роль у розвитку соціальної і духовної сфер, матеріального виробництва і самореалізації особистості в будь-якому суспільстві.

Провідне місце в системі підготовки науково-педагогічних кадрів посідають вищі навчальні заклади України. Вища школа спрямовує свої зусилля на формування у випускників знання методології, теорії, технології, методів та організації науково-дослідної роботи. З цією метою в процесі підготовки бакалаврів викладається спеціальний курс «Основи наукових досліджень» (ОНД).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останній час в дослідженнях, присвячених вищій школі, активно розробляється напрямок пов'язаний з впровадженням у навчальний процес елементів дослідницької діяльності [1—7].

Курс «ОНД» з'явився в навчальному плані як дисципліна за вибором у 70-х роках ХХ ст. У навчальному плані (№ 03.03.00 від 14 липня 1989 р.) 1989 року дисципліна була переведена у розділ спеціальних дисциплін. Наступним кроком підвищення значення наукової роботи є введення в освітньо-професійну програму вищої освіти за професійним напрямом «Фізичне виховання та спорт» від 17 жовтня 1994 року циклу дисциплін спрямованих на наукову підготовку бакалаврів. До таких дисциплін відносяться: «Вступ до

спеціальності, основи самостійної та науково-дослідної роботи» (54 год.) (цикл професійно орієнтованих дисциплін); «Біологічні методи досліджень у фізичній культурі і спорті» (54 год.), «Педагогічні методи досліджень у фізичній культурі та спорті» (54 год.), «Інструментальні методи досліджень у фізичній культурі та спорті» (54 год.), «Методи дослідження у лікарському контролі» (54 год.) (вибіркові навчальні дисципліни).

У електронному варіанті галузевих стандартів підготовки бакалаврів за напрямом 0101 «Педагогічна освіта», спеціальності «Педагогіка і методика середньої освіти. Фізична культура», затверджених Наказом міністра освіти і науки України № 900 від 01.12.2004 р. курс «ОНД» переведений у розділ за вибором навчального закладу, що є кроком назад у порівнянні з 1994 роком.

Отже розробка концепції курсу «ОНД» є актуальною і вимагає подальших досліджень.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Робота виконана згідно плану НДР Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Мета дослідження — розробити концепцію курсу «ОНД» для освітньо-кваліфікаційного рівня 6.010100 — бакалавр.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань були використані в процесі аналізу літератури як філософські, так і загальнонаукові методи дослідження, серед яких:

— діалектичний метод (принцип історизму, принцип системності, принцип діалектичного протиріччя, принцип єдності якості і кількості,

- принцип діалектичного заперечення, принцип розвитку, принцип причинності);
- системний підхід;
  - узагальнення, аналіз, синтез.

Застосування методологічного принципу історизму дозволило відібрати позитивний педагогічний досвід рішення проблем викладання курсу «ОНД», а системний підхід — виявити інтегративні, системні ознаки навчального матеріалу і сформулювати концепцію викладання курсу.

Основні результати дослідження. Концепція курсу «ОНД» полягає у системному викладі матеріалу, який дозволить сформувати у студентів знання про основи наукової роботи у фізичному вихованні, а також уміння і навички необхідні учителю фізичної культури.

Програма «ОНД» (освітньо-кваліфікаційний рівень 6.010100 — бакалавр) передбачає вивчення питань пов'язаних з визначенням теми курсового дослідження, розробкою програми дослідження, підбором методів збору, аналізу та інтерпретації даних, а також включає ознайомлення з вимогами до оформлення результатів дослідження.

Програма орієнтує на вивчення таких розділів науково-дослідної роботи, як:

1. Загальні відомості про науку і наукове дослідження у фізичному вихованні.
2. Інформаційне забезпечення науково-дослідної роботи.
3. Основи методології науково-дослідної роботи.
4. Педагогічний експеримент: теорія та практика.
5. Методи збору даних.
6. Методи аналізу та інтерпретації результатів наукових досліджень.
7. Програма наукових досліджень у фізичному вихованні.
8. Курсова і дипломна роботи як кваліфікаційне дослідження.

Виконання програми здійснюється у формі лекцій (18 годин), семінарських (28 годин), індивідуальних (15 годин) та самостійних занять (29 години).

У VI семестрі за даним курсом складається залік.

Навчальний курс «Основи науково-дослідної роботи» складається із аудиторної, індивідуальної та самостійної роботи.

На лекціях і семінарських заняттях студенти отримують знання з основних розділів НДР, а також формують уміння і навички проведення науково-дослідної роботи зі спеціальності 24.00.02 — фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Індивідуальна робота зі студентами проводиться під керівництвом викладача. На цих заняттях деталізується інформація, яка була отримана за розділами програми. Okремо відводиться час на консультації і обговорення ходу виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань (ІНДЗ).

Самостійна робота включає виконання студентами завдань за темами навчальної програми, а також опрацювання літературних джерел і роботу в інформаційній мережі інтернет.

Мета курсу «Основи наукових досліджень» — формування навичок самостійної організації і методики дослідження у галузі фізичного виховання.

Завдання курсу:

1. Сформувати знання про науку і наукове дослідження у фізичному вихованні.
2. Оволодіти основами методології науково-дослідної роботи у фізичному вихованні.
3. Сформувати знання про педагогічний експеримент у фізичному вихованні.
4. Оволодіти навичками планування експерименту в процесі вивчення закономірностей розвитку рухових здібностей і навчання фізичним вправам.
5. Сформувати знання про методи збору даних, оволодіти навичками тестування рухової підготовленості учнів середньої школи.
6. Сформувати знання про методи аналізу й інтерпретації результатів наукових досліджень, оволодіти навичками аналізу даних експерименту.
7. Оволодіти основами побудови програми наукового дослідження у фізичному вихованні.
8. Ознайомитися з інформаційним забезпеченням науково-дослідної роботи у фізичному вихованні.

Таблиця 1.

Структура навчальної дисципліни «ОНД». Опис предмета навчальної дисципліни

Підготовка магістрів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів — 2,5. Загальна кількість годин — 90. Тижневих годин — 2.	Шифр та назва напрямку — 0101 «Педагогічна освіта» Шифр та назва спеціальності — 6.010100 «Педагогіка і методика середньої освіти. Фізичне виховання» Освітньо-кваліфікаційний рівень — бакалавр	Обов'язковий курс. Рік підготовки — 3 Форма навчання — очна Семестр VI. Лекції — 18 год. Семінари — 28 год. Індивідуальна робота — 15 год. Самостійна робота — 29 год. Вид контролю: залік VI сем.;

Орієнтовний розподіл навчального часу за видами занять з курсу «ОНД»

№ з/п	Тема	Загальна кількість годин	Лекції	Семинарські заняття	Індивідуальні заняття	Самостійні заняття
1	Загальні відомості про науку і наукове дослідження в фізичному вихованні	11	4	4	1	2
2	Інформаційне забезпечення науково-дослідної роботи	12	2	4	2	4
3	Основи методології науково-дослідної роботи	12	2	4	2	4
4	Педагогічний експеримент: теорія та практика	12	2	4	2	4
5	Методи збору даних	12	2	4	2	4
6	Методи аналізу та інтерпретації результатів	12	2	4	2	4
7	Програма наукових досліджень у фізичному вихованні	10	2	2	2	4
8	Вимоги до оформлення результатів наукових досліджень у фізичному вихованні	9	2	2	2	3
	Всього	90	18	28	15	29

9. Ознайомити з вимогами до оформлення курсових і дипломних робіт.
10. Сформувані навички написання доповіді, тез доповіді й наукової статті.

Для виконання залікових вимог необхідно засвоїти теоретичні відомості, оволодіти відповідними вміннями і навичками, представити на розгляд кафедри курсову роботу і текст доповіді.

ПРОГРАМА

Тема 1. Загальні відомості про науку і наукове дослідження у фізичному вихованні

Предмет і сутність науки як сфери людської діяльності. Класифікація наук. Розвиток науки про фізичне виховання. Система наукових досліджень у педагогічному навчальному закладі. Основні завдання та напрямки організації наукової роботи у вищих навчальних закладах. Нормативна база організації науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах. Форми викладу матеріалів дослідження (монографія, підручник, навчальний посібник, стаття, тези, методичні рекомендації, рецензія). Навчально-дослідна робота студентів (завдання, основні напрямки і форми НДРС у педагогічному навчальному закладі; НДРС у процесі семінарських, практичних і лабораторних занять).

Підготовка та атестація наукових кадрів в Україні (історичний аспект; правові основи; докторантура; аспірантура; здобувачі наукового ступеня).

Тема 2. Інформаційне забезпечення науково-дослідної роботи

Класифікація наукової інформації про об'єкт дослідження (первинна і вторинна інформація). Джерела інформації та їх використання в науково-дослідній роботі (монографії, збірники наукових робіт, періодичні видання, спеціальні випуски технічних видань, патентно-ліцензійні видання, стандарти, навчальна література, надруковані документи, інформаційні ресурси, довідково-інформаційні фонди). Техніка роботи зі спеціальною літературою (пошук наукових фактів, систематизація наукової літератури, аналітичний огляд літератури).

Тема 3. Основи методології науково-дослідної роботи

Поняття про методологію наукових досліджень (методологія науки, методологія теоретичних досліджень, методологія досліджень емпіричного рівня, функції методології). Рівні методологічного підходу в пізнанні (філософський, загально-науковий, конкретно-науковий). Типологія методів наукового дослідження (поняття науко-

вого методу та його риси; система методів дослідження; загальнонаукові методи; конкретно-наукові та спеціальні методи).

Тема 4. Педагогічний експеримент: теорія та практика

Експеримент, його специфіка і види. Однофакторний експеримент. Структура однофакторного педагогічного експерименту. Багатофакторний експеримент у фізичному вихованні.

Тема 5. Методи збору даних

Характеристика методів збору даних. Вимоги до реєстрації показників експерименту. Шкали вимірювання. Аналіз науково-методичної літератури. Пряме спостереження. Анкетні опитування та інтерв'ю. Тестування. Методи дослідження рухової підготовленості учнів. Методи дослідження технічної підготовленості учнів. Методи оцінки ефективності спортивного тренування. Медико-біологічні методи контролю стану учнів.

Тема 6. Методи аналізу та інтерпретації результатів наукових досліджень

Математична статистика та її місце в дослідженні проблем фізичного виховання. Елементарні статистики та інтерпретація результатів аналізу. Дослідження взаємозв'язку між показниками тестування. Статистичні гіпотези та достовірність статистичних характеристик.

Тема 7. Програма наукових досліджень у фізичному вихованні

Проблема, об'єкт, предмет дослідження. Мета і завдання дослідження. Уточнення й інтерпретація основних понять. Попередній системний аналіз об'єкта дослідження. Розгортання робочих гіпотез. Принциповий план дослідження. Обґрунтування вибірки одиниць спостереження. Основні процедури збору і аналізу початкових даних.

Тема 8. Вимоги до оформлення результатів наукових досліджень у фізичному вихованні

Курсова (дипломна) робота: загальна характеристика. Послідовність виконання курсо-

вої (дипломної) роботи. Підготовчий етап роботи над курсовою (дипломною) роботою. Робота над текстом курсової (дипломної) роботи. Заключний етап роботи над курсовою (дипломною) роботою. Підготовка до захисту та захист курсової (дипломної) роботи. Керівництво курсовою (дипломною) роботою та її рецензування.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРІВ ТА ЛІТЕРАТУРА

Тема 1. Загальні відомості про науку і наукове дослідження у фізичному вихованні

Семінарське заняття

1. Наука як сфера людської діяльності.
2. Розвиток науки про фізичне виховання.
3. Система наукових досліджень у педагогічному навчальному закладі.
4. Форми викладу матеріалів дослідження.
5. Навчально-дослідна робота студентів.
6. Підготовка та атестація наукових кадрів в Україні.

Контрольні питання

1. Дайте визначення предмету і сутності науки.
2. Охарактеризуйте процес пізнання, його види та структурні елементи.
3. Сформулюйте види, функції та предмет наукової діяльності.
4. Назвіть етапи розвитку науки про фізичне виховання.
5. Сутність організації наукової діяльності у вищому навчальному закладі.
6. Назвіть види оформлення результатів наукової діяльності.
7. Дайте характеристику навчально-дослідній роботі студентів.
8. Назвіть документи які регламентують підготовку та атестацію наукових кадрів в Україні.

Література

1. Баскаков А.Я., Туленков Н.В. Методология научного исследования. — К.: МАУП, 2002. — С. 5—31.
2. Ковальчук В.В., Мойсеев Л.М. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. — 2-е вид., пере-

- роблене і доповнене. — К.: ВД «Професіонал», 2004. — С. 7—61.
3. Круцевич Т.Ю. Научные исследования в массовой физической культуре. — К.: Здоров'я, 1985. — С. 5—11.
  4. Крушельницька О.В. Методологія і організація наукових досліджень. — К.: Кондор, 2003. — С. 7—22, 34—57.
  5. Микитюк О.М. Становлення та розвиток науково-дослідної роботи у вищих педагогічних закладах України. — 2-е вид., випр. і доп. — Харків: «ОВС», 2003. — С. 6—15, 189—208.
  6. Рудницька О.П., Болгарський А.Г., Свистельнікова Т.Ю. Основи педагогічних досліджень. — К.: 1998. — С. 7—18.
  7. Філь С.М., Пешков В.П. Учебно-исследовательская работа студентов в физкультурном вузе. — К.: «Вища школа», 1983. — 64 с.
  8. Філь С.М., Худолій О.М., Малка Г.В. Історія фізичної культури: Навч. посібник. — Х.: ОВС, 2003. — 160 с.
  9. Шейко В.М., Кушнарченко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. — 2-е вид., перероб. і доп. — К.: Знання-Прес, 2002. — С. 11—38.
  10. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. — К.: ВД «Слово», 2003. — С. 7—43.

Тема 2. Інформаційне забезпечення науково-дослідної роботи

Семінарське заняття

1. Класифікація наукової інформації про об'єкт дослідження.
2. Джерела інформація та їх використання в науково-дослідній роботі.
3. Техніка роботи зі спеціальною літературою.

Контрольні питання

1. Поняття про наукову інформацію.
2. Види та ознаки наукової інформації.
3. Що таке інформатика і які завдання вона вирішує?
4. Назвіть головні принципи інформаційних відносин та галузі інформації.
5. Які етапи накопичення наукової інформації?
6. Які Ви знаєте етапи вивчення наукових джерел?
7. Що Ви розумієте під системою опрацювання інформаційних джерел?
8. Інформаційно-пошукова мова бібліотек УДК, ББК. Дайте характеристику.
9. Поняття та види каталогів.
10. Використання автоматизації та ЕОТ. Недоліки інформації WEB.
11. Техніка опрацювання інформації.
12. Який порядок роботи над текстом?

13. Які вимоги до використання цитат?
14. Бібліографічний опис літератури. Які вимоги до оформлення?
15. Які види каталогів використовуються?

Література

1. Ашмарин Б.А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании. — М.: Физкультура и спорт, 1978. — С. 14—35.
2. Крушельницька О.В. Методологія і організація наукових досліджень. — К.: Кондор, 2003. — С. 141—161.
3. Кушнарченко Н.М., Удалова В.К. Наукова обробка документів: Підручник. — 2-е вид., випр. і доп. — К.: Знання, 2004. — 331 с.
4. Методи дослідження в спорті: Учебное пособие / Под общей редакцией В.П. Филина, А.С. Ровного. — Харьков: Основа, 1992. — С. 36—43.
5. Шейко В.М., Кушнарченко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. — 2-е вид., перероб. і доп. — К.: Знання-Прес, 2002. — С. 158—172.
6. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. — К.: ВД «Слово», 2003. — С. 101—132.

Тема 3. Основи методології науково-дослідної роботи

Семінарське заняття

1. Поняття про методологію наукових досліджень.
2. Рівні методологічного підходу в пізнанні.
3. Типологія методів наукового дослідження.

Контрольні питання

1. Що Ви вкладаєте в поняття «методологія дослідження»?
2. Які Вам відомі види методології?
3. Що таке метод наукового пізнання?
4. Які Ви знаєте методи пізнання?
5. Які Ви знаєте методи емпіричного та теоретичного рівнів дослідження?
6. Класифікація методів. Їх характеристика.
7. Дайте визначення наукової ідеї.
8. Роль логічних методів у наукових дослідженнях.
9. У чому сутність діалектики процесу пізнання та системного методу досліджень?
10. Індуктивний та дедуктивний методи дослідження.
11. Що таке моделювання і коли воно використовується?
12. Системний підхід і його значення в наукових дослідженнях у фізичному вихованні.
13. Методи теоретичних досліджень та їх характеристика.

Література

1. Баскаков А.Я., Туленков Н.В. Методология научного исследования. — К.: МАУП, 2002. — С. 5—31, 55—128.
2. Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М. Основы научных исследований: Навчальний посібник. — 2-е вид., перероблене і доповнене. — К.: ВД «Професіонал», 2004. — С. 99—120.
3. Круцевич Т.Ю. Научные исследования в массовой физической культуре. — К.: Здоров'я, 1985. — С. 9—11.
4. Крушельницька О.В. Методология і організація наукових досліджень. — К.: Кондор, 2003. — С. 58—89.
5. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. — 2-е вид., перероб. і доп. — К.: Знання-Прес, 2002. — С. 54—79.
6. Цехмістрова Г.С. Основы научных исследований: Навчальний посібник. — К.: ВД «Слово», 2003. — С. 77—100.
7. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. — М.: «Добросвет», 1999. — С. 53—68.

Тема 4. Педагогічний експеримент: теорія та практика

Семінарське заняття

1. Експеримент, його специфіка і види.
2. Однофакторний експеримент. Структура однофакторного педагогічного експерименту.
3. Багатофакторний експеримент у фізичному вихованні.

Контрольні питання

1. Дайте характеристику педагогічного експерименту у фізичному вихованні.
2. Назвіть спільні риси і відмінності формуючого і констатуючого експерименту.
3. Модельний експеримент, його організація і методика проведення.
4. Лабораторний експеримент, його організація і методика проведення.
5. Дайте характеристику однофакторному експерименту.
6. Повний факторний експеримент, його організація і методика проведення.

Література

1. Ашмарин Б.А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании. — М.: Физкультура и спорт, 1978. — С. 63—89.
2. Баскаков А.Я., Туленков Н.В. Методология научного исследования. — К.: МАУП, 2002. — С. 73—88.
3. Круцевич Т.Ю. Научные исследования в массовой физической культуре. — К.: Здоров'я, 1985. — С. 30—35.

4. Методы исследования в спорте: Учебное пособие / Под общей редакцией В.П. Филина, А.С. Ровного. — Харьков: Основа, 1992. — С. 63—68
5. Рудницька О.П., Болгарський А.Г., Свистельнікова Т.Ю. Основы педагогических исследований. — К.: 1998. — 144 с.
6. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. — 2-е вид., перероб. і доп. — К.: Знання-Прес, 2002. — С. 91—95.

Тема 5. Методи збору даних

Семінарське заняття

1. Характеристика методів збору даних.
2. Вимоги до реєстрації показників експерименту. Шкали вимірювання.
3. Педагогічне спостереження.
4. Анкетні опитування та інтерв'ю.
5. Тестування.
6. Методи дослідження рухової підготовленості спортсменів.
7. Методи дослідження технічної підготовленості учнів.
8. Методи оцінки ефективності спортивного тренування.
10. Медико-біологічні методи контролю стану учнів.

Контрольні питання

1. Дайте характеристику методам збору даних.
2. Назвіть шкали вимірювань.
3. Педагогічне спостереження, його організація і методика проведення.
4. Сформулюйте вимоги до упорядкування анкет.
5. Охарактеризуйте методику проведення інтерв'ю.
6. Перелічіть основні вимоги до тестування рухової підготовленості.
7. Назвіть методи дослідження рухової підготовленості учнів.
8. Дайте характеристику методам дослідження технічної підготовленості учнів.
9. Охарактеризуйте методи оцінки ефективності спортивного тренування.
10. Перелічіть методи медико-біологічного контролю стану учнів, дайте їм характеристику.

Література

1. Ашмарин Б.А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании. — М.: Физкультура и спорт, 1978. — 223 с.
2. Круцевич Т.Ю. Научные исследования в массовой физической культуре. — К.: Здоров'я, 1985. — 120 с.

3. Крушельницька О.В. Методологія і організація наукових досліджень. — К.: Кондор, 2003. — С. 71—89.
4. *Методи дослідження в спорті: Учебное пособие / Под общей редакцией В.П. Филина, А.С. Ровного.* — Харьков: Основа, 1992. — 149 с.
5. Рудницька О.П., Болгарський А.Г., Свистельнікова Т.Ю. Основи педагогічних досліджень. — К.: 1998. — 144 с.
6. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. — 2-е вид., перероб. і доп. — К.: Знання-Прес, 2002. — С. 54—79.
7. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. — К.: ВД «Слово», 2003. — С. 77—100.
8. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. — М.: «Добросвет», 1999. — 596 с.

Тема 6. Методи аналізу та інтерпретації результатів наукових досліджень

Семінарське заняття

1. Математична статистика та її місце в дослідженні проблем фізичного виховання.
2. Елементарні статистики та інтерпретація результатів аналізу.
3. Дослідження взаємозв'язку між показниками тестування.
4. Статистичні гіпотези та достовірність статистичних характеристик.

Контрольні питання

1. Яке значення мають методи математичної статистики для управління навчально-тренувальним процесом?
2. З якою метою методи математичної статистики використовуються в наукових дослідженнях?
3. Охарактеризуйте елементарні статистики.
4. Назвіть методи, що використовуються для дослідження взаємозв'язку між показниками тестування.
5. Що розуміється під поняттям «системні методи аналізу даних»?
6. За допомогою яких методів перевіряються статистичні гіпотези та достовірність статистичних характеристик?

Література

1. Ашмарин Б.А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании. — М.: Физкультура и спорт, 1978. — 223 с.
2. Лакин Г.Ф. Биометрия: Учебное пособие. — 4-е изд., перераб. и доп. — М.: Высш. шк., 1990. — 352 с.

3. *Методи дослідження в спорті: Учебное пособие / Под общей редакцией В.П. Филина, А.С. Ровного.* — Харьков: Основа, 1992. — 149 с.
4. *Основи математическої статистики: Учебное пособие / Под ред. В.С. Иванова.* — М.: Физкультура и спорт, 1990. — 176 с.
5. *Спортивная метрология: Учебник для ин-тов физ. культ / Под ред. В.М. Зацюрского.* — М.: Физкультура и спорт, 1982. — 256 с.

Тема 7. Програма наукових досліджень у фізичному вихованні

Семінарське заняття

1. Проблема, об'єкт, предмет дослідження.
2. Мета і завдання дослідження.
3. Уточнення і інтерпретація основних понять.
4. Попередній системний аналіз об'єкта дослідження.
5. Розгортання робочих гіпотез.
6. Принциповий план дослідження.
7. Обґрунтування вибірки одиниць спостереження.
8. Основні процедури збору і аналізу початкових даних.

Контрольні питання

1. Дайте характеристику програмі дослідження.
2. Розкрийте сутність методологічного і процедурного розділів програми.
3. Назвіть послідовність розгортання етапів наукового дослідження.
4. Сформулюйте вимоги до завдань дослідження.
5. В яких відношеннях знаходяться мета і завдання дослідження?
6. Гіпотеза дослідження і її роль в ефективності дослідження.
7. Охарактеризуйте вимоги до виборки дослідження.
8. Назвіть методи збору даних.
9. Назвіть методи аналізу даних.
10. Складіть програму дослідження для дипломної роботи.

Література

1. Ашмарин Б.А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании. — М.: Физкультура и спорт, 1978. — С. 6—62.
2. Круцевич Т.Ю. Научные исследования в массовой физической культуре. — К.: Здоров'я, 1985. — С. 12—33.
3. Крушельницька О.В. Методологія і організація наукових досліджень. — К.: Кондор, 2003. — С. 125—140.
4. Рудницька О.П., Болгарський А.Г., Свистельнікова Т.Ю. Основи педагогічних досліджень. — К.: 1998. — 144 с.

5. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Знання-Прес, 2002. — С. 80—116.
6. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. — М.: «Добросвет», 1999. — С. 69—130.

Тема 8. Курсова (дипломна) робота як кваліфікаційне дослідження

Семинарське заняття

1. Курсова (дипломна) робота: загальна характеристика.
2. Послідовність виконання курсової (дипломної) роботи.
3. Підготовчий етап роботи над курсовою (дипломною) роботою.
4. Робота над текстом курсової (дипломної) роботи.
5. Заключний етап роботи над курсовою (дипломною) роботою.
6. Підготовка до захисту та захист курсової (дипломної) роботи.
7. Керівництво курсовою (дипломною) роботою та її рецензування.
8. Курсова робота як кваліфікаційне дослідження.

Контрольні питання

1. Назвіть головні умови вибору теми дослідження.
2. Яка послідовність виконання курсової роботи?
3. Які вимоги висуваються до виконання дипломної роботи?
4. Назвіть і дайте характеристику структурним елементам курсової і дипломної роботи.
5. Які вимоги пред'являються до оформлення курсової і дипломної роботи.
6. Дайте характеристику процедурі захисту курсової і дипломної роботи.
7. Назвіть особливості підготовки дипломної роботи.

Література

1. Ашмарин Б.А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании. — М.: Физкультура и спорт, 1978. — 223 с.
2. Ковальчук В.В., Мойсєєв Л.М. Основы научных исследований: Навчальний посібник. — 2-е вид., перероблене і доповнене. — К.: ВД «Професіонал», 2004. — С. 157—187.
3. Рудницька О.П., Болгарський А.Г., Свистельнікова Т.Ю. Основы педагогических исследований. — К.: 1998. — 144 с.
4. Теория и методика физического воспитания. Общие основы теории и методики физического вос-

питания: Учебник в 2-х томах / Под редакцией Т.Ю. Круцевич. — Том 1. — К.: Олимпийская литература, 2003. — С. 22—27.

5. Філь С.М., Пешков В.П. Учебно-исследовательская работа студентов в физкультурном вузе. — К.: «Вища школа», 1983. — 64 с.
6. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. — 2-е вид., перероб. і доп. — К.: Знання-Прес, 2002. — С. 117—141.
7. Цехмістрова Г.С. Основы научных исследований: Навчальний посібник. — К.: ВД «Слово», 2003. — С. 133—181.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ

Рейтинг успішності студента — це загальний бал, який отримав студент під час виконання завдань, передбачених програмою дисципліни. Максимальний рейтинг за дисципліну — 100 балів. Складові рейтингу з дисципліни «ОНД» наведені в таблиці 3.

Першою складовою є проведення дидактичного тестування. Для оцінки тестових завдань використовується шкала запропонована В.П. Беспалько. 100—90 % вірних відповідей оцінюється як високий рівень знань, 89—70 % — допустимий, 69—50 % — критичний рівень, 49 % і нижче — недопустимий рівень.

Тестування розраховане на 10—15 хв. і оцінюється в балах. Із дванадцяти тестів відповіді на 11—12 (92—100 %) питань оцінюється 5 балами, 9—10 (75—83 %) — 4 балами, 6—8 (50—66 %) — 3 балами, 0—5 (0—41 %) — 0 балами. Тестування протягом семестру проводиться 5 раз. Максимальна сума 25 балів.

Другою складовою є співбесіда за кожною темою. Результати співбесіди оцінюються максимальною кількістю 5 балів. При цьому враховується:

- глибина та повнота відповіді;
- усвідомлення та послідовність висвітлення матеріалу;
- вміння самостійно використовувати теорію в практичних ситуаціях;
- логіка викладу матеріалу, включаючи висновки та узагальнення;
- розуміння змісту понятійного апарату;
- знання матеріалу, літератури, періодичних видань.

5 балів виставляється за повну, точну відповідь на поставлене запитання, включаючи точні визначення та вміння розкривати їх зміст. Відповідь повинна бути викладена логічно, без суттєвих по-

Таблиця 3.
Контрольні заходи і максимальна оцінка за модуль

№ з/п	Тема	Дидактичне тестування	Співбесіда	Практична робота	Всього
1	Загальні відомості про науку і наукове дослідження в фізичному вихованні	5	5		10
2	Інформаційне забезпечення науково-дослідної роботи	5	5		10
3	Основи методології науково-дослідної роботи	5	5		10
4	Педагогічний експеримент: теорія та практика	5	5		10
5	Методи збору даних		5	5	10
6	Методи аналізу та інтерпретації результатів		5	5	10
7	Програма наукових досліджень у фізичному вихованні	5	5	20	30
8	Вимоги до оформлення результатів наукових досліджень у фізичному вихованні		5	5	10
	Всього	25	40	35	100

милок, з необхідними доказами, узагальненнями та висновками.

4 бали виставляється за повну відповідь на поставлене запитання, включаючи точні визначення та вміння розкривати їх зміст. Відповідь повинна бути дана в логічній послідовності з необхідними доказами, узагальненнями та висновками (допускаються незначні неточності у визначеннях, змісті викладеного матеріалу, датах, оцінках).

3 бали виставляються тоді, коли у відповіді є незначні помилки, матеріал поданий недостатньо систематизовано і непослідовно, висновки обґрунтовані, але мають неточності.

Передбачається 8 виступів, що може скласти максимальну суму 40 балів. У процесі виступів студентів можуть бути доповнення, які оцінюються від 1 до 3 балів.

Третьою складовою є виконання практичних робіт. Максимальна оцінка за захист практичних робіт складає 35 балів.

Підсумковий контроль здійснюється за шкалою ECTS (табл. 5). Студент, який отримав за всі контрольні завдання не менше 60 балів, за його бажанням може бути звільнений від курсового заліку за умови, що він набрав за виконання всіх видів навчальних робіт за всіма модулями певну суму балів, яка складається з суми балів за кожний модуль. Ця певна сума балів повинна перевищувати суму встановлених мінімумів.

Студент, який набрав за всі контрольні завдання менше 60 балів, здає підсумковий семестровий залік (проводиться у письмовій формі) в екзаменаційну сесію, до якого він допускається, якщо має

Таблиця 5.

Система оцінки знань з курсу «Основи наукових досліджень»

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою закладу	За дванадцятибальною шкалою
A	5 (відмінно)	100—97	12
		96—93	11
		92—90	10
BC	4 (добре)	89—84	9
		83—79	8
		78—75	7
DE	3 (задовільно)	74—70	6
		69—65	5
		64—60	4
FX	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання	59—51	3
		50—42	2
		35—41	1
F	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним курсом	1—34	Повторний курс

за виконання всіх передбачених елементів модуля мінімальну суму 50 балів.

Висновки

1. Сформована концепція і зміст навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень».
2. Зроблено розподіл навчальних годин за модулями і видами занять з курсу «Основи наукових досліджень».
3. Встановлені критерії оцінювання знань в системі ECTS.

Список літератури

1. Єрмаков С.С. Фахові видання як складова євроінтеграційного процесу спортивної науки // Теорія та методика фізичного виховання. Науково-методичний журнал. — Харків: ОВС, 2006. — № 1. — С. 22—27.
2. Іващенко О.В. Про підготовку підручників та навчальних посібників курсу «Основи науково-дослід-

ної діяльності»// Теорія та методика фізичного виховання. Науково-методичний журнал. — Харків: ОВС, 2005. — № 1. — С. 14—17.

3. Кравчук Т.М. Навчально-дослідна робота студентів факультетів фізичної культури вищих педагогічних закладів України: досвід та сучасність // Теорія та методика фізичного виховання. Науково-методичний журнал. — Харків: ОВС, 2007. — № 5 — С. 3—7
4. Ротерс Т.Т. Науково-дослідна робота студентів — проблема фізичної освіти в Україні // Теорія та методика фізичного виховання. Науково-методичний журнал. — Харків: ОВС, 2007. — № 12. — С. 3—5.
5. Свістельник І.Р. Система наукової спортивної інформації: формування, розвиток, перспективи // Теорія та методика фізичного виховання. Науково-методичний журнал. — Харків: ОВС, 2005. — № 4. — С. 2—5.
6. Худолій О.М., Іващенко О.В. Концептуальні підходи до розробки програми наукових досліджень у фізичному вихованні // Теорія та методика фізичного виховання. Науково-методичний журнал. — Харків: ОВС, 2004. — № 4. — С. 2—5.

Надійшла до редакції 10.01.2008

Іващенко О.В., Худолій О.Н. Проблеми планирования процесса изучения дисциплины «Основы научных исследований»

В статье раскрыты проблемы преподавания курса «ОНД» на факультетах физической культуры педагогических университетов. Сформулированы основные подходы к упорядочению программы.

Ключевые слова: программа, основы научных исследований.

Ivashenko O.V., Hudoley O.N. Problemi planning of process of study of discipline of «Basis of scientific researches»

In article exposed problems of teaching of the course «OND» on the faculties of physical culture of pedagogical universities. Formulated basic approaches to organization of the program.

Keywords: program, bases of scientific researches.

Нова книга

Сергієнко Л.П.

С32 Практикум з теорії і методики фізичного виховання: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту. — Харків: «ОВС», 2007. — 271 с. ISBN 966-7858-47-2.

У навчальному посібнику викладено зміст практикуму з теорії і методики фізичного виховання та робочої навчальної програми. У практикумі наведено короткий зміст лекцій. Фактично це конспекти лекцій, які особливо потрібні студентам заочного відділення та тим, хто навчається дистанційно. На практично-семінарських заняттях студенти можуть розв'язувати педагогічні завдання, проблемні ситуації, дидактичні і психологічні тести. Навчальний посібник доцільно використовувати при підготовці до семінарських занять, заліків та іспитів.

Навчальний посібник може бути корисним для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту. Може використовуватись в навчальному процесі студентів середніх навчальних закладів фізичної культури, училищ і коледжів, у роботі вчителів фізичної культури.